

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นได้นำมาใช้อย่างมากเพื่อเพิ่มผลผลิตและเพื่อบรรเทาความยากจน ในขณะเดียวกันประชากรของประเทศก็เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จาก 51.7 ล้านคน พ.ศ. 2528 เป็น 57.19 ล้านคนในปีพ.ศ. 2534 และ 58.04 ล้านคนในปีพ.ศ. 2535 (สยามออลมาแนค, 2530) ทำให้ความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีปริมาณลดลง มีสภาพเสื่อมโทรม และมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้แก่ การสูญเสียป่าไม้ สัตว์ป่า การขาดพื้นที่อุดมสมบูรณ์ การขาดแคลนน้ำอุปโภค บริโภค ในเรื่องสารพิษ ได้แก่ การเกิดน้ำเสียในแหล่งน้ำที่สำคัญ ปัญหาดินเค็มดินเปรี้ยว ปัญหาอากาศเสีย ปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตรและอุตสาหกรรม ปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศน์

จากปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้นล้วนมีผลกระทบต่อมนุษย์แทบทั้งสิ้น โดยเฉพาะในด้านปัจจัยในการดำรงชีวิต ปัจจุบันรัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อปัญหานี้มากยิ่งขึ้นตามลำดับ จึงได้กำหนดแนวทางการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 โดยมีนโยบายหลักที่จะยกระดับการบริการและจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของประชาชนในชนบทรวมทั้งเป็นมรดกของชาติสำหรับอนุชนรุ่นหลัง และเป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศสืบไป (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7, 2535)

แนวทางสำคัญที่รัฐบาลได้กำหนดขึ้นเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในรูปกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การออกกฎหมายควบคุม การสนับสนุนการจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติ การจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบ การให้การศึกษาแก่ประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

การโฆษณาทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสื่อมวลชนอื่น ๆ รวมทั้งการให้การศึกษาตามหลักสูตรในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน วินัย วีระวัฒนานนท์ (กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษา, 2532) มีความเห็นว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาทุกชนิดจะสำเร็จได้ด้วยดีอยู่ที่คุณภาพของบุคคลซึ่งเป็นพื้นฐานที่จะทำให้สังคมก้าวหน้า และด้วยวิธีการศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non-formal Education) จะสามารถจัดให้มีขึ้นได้ตลอดเวลา เพราะมีความยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ ไม่จำกัดเพศ วัย อาชีพ ระดับการศึกษา หรือสถานที่ของกลุ่มเป้าหมาย

ด้วยความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงวิธีการรับรู้ข่าวสารความรู้ ในเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของบุคคลเป้าหมาย ในรูปกรณีศึกษาว่า คุณสมบัติ และข้อจำกัดของสื่อแต่ละประเภทที่แตกต่างกัน ความพร้อมและขีดความสามารถของผู้รับสื่อที่ต่างระดับกัน มีความสามารถในการรับรู้แตกต่างกันมากน้อยเพียงไร มีความสัมพันธ์ต่อเจตคติ และการนำไปปฏิบัติจริงในการดำรงชีวิตตลอดจนการกำหนดแนวทาง ทักษะ และการแก้ปัญหา โดยพิจารณาเลือกศึกษาตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัด มีเอกลักษณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรม ฐานะทางเศรษฐกิจของชาวบ้านอยู่ในเกณฑ์ดี และเป็นพื้นที่เป้าหมายการพัฒนาของจังหวัด ซึ่งทางจังหวัดได้จัดเข้าไว้ในแผนพัฒนาลุ่มทะเลสาบสงขลา นอกจากนี้รูปแบบการประกอบอาชีพของชาวตำบลเกาะยอมีความเกี่ยวข้องกับการนำเอาและใช้สภาพแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ มาดำเนินการร่วมในกิจกรรม เช่น การเลี้ยงปลากระพงในกระชัง การทำสวนผลไม้ ทำเครื่องปั้นดินเผา และการเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ฯลฯ รวมทั้งยังไม่มีมีการทำการศึกษาวิจัยในกรณีศึกษาเช่นนี้มาก่อน ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทางเพื่อการวางแผนจัดรูปแบบกิจกรรมการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสำหรับประชาชนในตำบลเกาะยอ และอาจปรับใช้กับบุคคลเป้าหมายกลุ่มอื่น ๆ ได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้กำหนดทำการศึกษาในเรื่อง "วิธีการรับข่าวสาร ความรู้ เจตคติ และการนำไปปฏิบัติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของประชาชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา"

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของประชาชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาความรู้ และเจตคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรของประชาชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
3. เพื่อศึกษาการนำความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไปปฏิบัติในครอบครัว และการทำงานอาชีพของประชาชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
4. เพื่อเปรียบเทียบ วิธีการรับข่าวสาร ความรู้ และเจตคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของประชาชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ทำการวิจัยเป็นประชาชนตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งมีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร และได้อาศัยอยู่ในตำบลเกาะยอ ในเดือนมกราคม 2535
2. สื่อที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สื่อที่ใช้ในกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ที่หน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนได้จัดขึ้น โดยวิธีการทางการศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่ใช้ในการให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
3. ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ทรัพยากรดิน น้ำ ป่าชายเลนซึ่งประกอบด้วยไม้โกงกางหรือไม้ชนิดอื่นที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติขึ้นอยู่บริเวณดินเลนที่เป็นอาณาเขตติดต่อกันระหว่างพื้นดินและพื้นน้ำ และทรัพยากรประมงที่ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันเท่านั้น
4. ตัวแปรที่ทำการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่
 - 4.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สภาพการรู้หนังสือไทย อาชีพ รายได้ และถิ่นที่อยู่อาศัย
 - 4.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ วิธีรับข่าวสาร ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการรับข่าวสาร หมายถึง การได้ทราบข่าว เหตุการณ์ ความเคลื่อนไหว และข้อมูลเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจาก วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร เป็นต้น

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง คະแนนจากการตอบแบบทดสอบ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ความรู้ด้านการปรับปรุง และใช้ ดิน น้ำ ป่าชายเลน และทรัพยากรประมง

เจตคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง คະแนนการวัดจากแบบวัดการ แสดงออกที่บ่งถึงสภาพจิตใจ การตัดสินใจในการเลือกปฏิบัติต่อวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างชาญฉลาด เพื่อก่อประโยชน์ให้กับตนเองและสังคมอย่างสูงสุด

การนำความรู้ไปปฏิบัติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การนำความรู้ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ได้รับจากการเผยแพร่จากสื่อประเภทต่าง ๆ นำไปใช้ในการ ดำรงชีวิตทั้งทางครอบครัวและการทำงานอาชีพ

ประชาชน หมายถึง ประชาชนตำบลเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป และได้อาศัยอยู่ในตำบลเกาะขอมในเดือนมกราคม 2535

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. นำผลที่ได้รับจากการวิจัยไปปรับปรุงวิธีการให้ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ
2. นำผลของการนำความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไปเผยแพร่ เสนอแนะ เป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุง เทคนิค วิธีการให้ความรู้ เพื่อนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติจริง
3. เป็นข้อเสนอนแนะ ในการกำหนดมาตรการอย่างอื่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ